

OD NEPOZNATOSTI DO VIDLJIVOSTI

Hrvatska emigracija (1945.-1990.) u zbirkama
kulturno-baštinskih i znanstvenih ustanova

ZNANSTVENA RADIONICA

Ivan Meštrović, kip. sv. Jeronima

5. SVIBNJA 2017.

Zlatna dvorana, Hrvatski institut za povijest
Opatička 10, Zagreb

Ovaj projekt financira Europska unija u sklopu programa
za istraživanje i inovacije za razdoblje 2014. - 2020. godine -
OBZOR 2020, a prema Ugovoru broj 692919.

ZNANSTVENA RADIONICA

5. svibnja 2017.

OD NEPOZNATOSTI DO VIDLJIVOSTI

**Hrvatska emigracija (1945. – 1990.) u zbirkama kulturno-baštinskih i
znanstvenih ustanova**

FROM OBSCURITY TO VISIBILITY

**Croatian Emigrant Communities (1945 – 1990) in the Collections of
Cultural Heritage and Scholarly Institutions**

Knjižica sažetaka

UREDILI

Stipe Kljaić / Teodora Shek Brnardić

SUORGANIZATORI

Hrvatski državni arhiv

Hrvatski institut za povijest

Nacionalna i sveučilišna knjižnica

Projekt COURAGE

Zagreb, 2017.

UVODNA RIJEČ ORGANIZATORA

U sklopu međunarodnog projekta *COURAGE–Kulturna opozicija: razumijevanje kulturne baštine neslaganja u bivšim socijalističkim državama* na Hrvatskom institutu za povijest održat će se radionica na temu relevantnosti i očuvanja emigrantske baštine za proučavanje hrvatske povijesti iz socijalističkog razdoblja (1945. – 1990.). Nakon 1990. godine u hrvatskoj historiografiji, usprkos stanovitim doprinosima nije bilo opsežnijeg istraživanja ove problematike, koja je u skladu s projektnom temom prepoznata kao jedan vid kulturne opozicije u doba socijalizma.

Prvi cilj radionice je ukazati na činjenicu da nije moguće sagledati u cjelini hrvatsku povijest druge polovice 20. stoljeća bez da se u razmatranje uzme njezina emigrantska sastavnica. Razlog tomu je što se u doba socijalizma nisu mogla izraziti ona politička i kulturna kretanja koja su, ili osporavala jugoslavensku državu, ili komunističku diktaturu, ili pak jedno i drugo. U tom smislu, emigracija je djelovala kao nadomjestak za opoziciju.

Drugi cilj radionice je upoznati znanstvenu zajednicu i širu zainteresiranu javnost s dostupnom emigrantskom građom u kulturno-baštinskim i znanstvenim ustanovama Republike Hrvatske u svrhu podizanja svijesti o tako važnoj i neistraženoj baštini, te poticanja zanimanja istraživača za ovu problematiku.

Treći cilj radionice sastoji se u prikupljanju informacija o stanju očuvanosti i potrebama zaštite građe vezane za emigrantsku tematiku. Zaključci će u sklopu projekta COURAGE poslužiti u izradi nacionalnih izvješća i preporuka (*country reports*) na nacionalnoj i europskoj razini.

Nadamo se da će ova radionica pridonijeti povećanju vidljivosti i očuvanju ove vrijedne, ali uvelike zapostavljene baštine.

Teodora Šek Brnardić

nacionalna koordinatorica projekta COURAGE

Lidija Bencetić

Stipe Kljaić

Josip Mihaljević

PROGRAM ZNANSTVENE RADIONICE

Moderator: Stipe Kljaić

9:15 — 9:20 Mario JAREB, voditelj Odjela za suvremenu povijest i član Upravnog vijeća Hrvatskog instituta za povijest

Pozdravni govor

9:20 — 9:30 Teodora SHEK BRNARDIĆ, nacionalna koordinatorica projekta COURAGE

Predstavljanje projekta COURAGE – Kulturna opozicija: razumijevanje kulturne baštine neslaganja u bivšim socijalističkim državama

9:30 — 10:15 Ivo BANAC (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Važnost istraživanja političke emigracije za hrvatsku povijest druge polovice 20. stoljeća (plenarno izlaganje)

10:15 — 10:35 Vlatka LEMIĆ (Hrvatski državni arhiv)

Gradivo za istraživanje iseljništva u Hrvatskom državnom arhivu na primjeru *Vodiča kroz iseljništvo*

10:35 — 10:55 Željka LOVRENČIĆ (Nacionalna i sveučilišna knjižnica)

Zbirka inozemne Croatice u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu

11:00 — 11:30 Stanka za kavu

Moderator: Josip Mihaljević

11:30 — 11:50 Martina JURČIĆ (Hrvatski institut za povijest)

Zbirka knjiga Jere Jareba na Hrvatskom institutu za povijest

11:50 — 12:10 Dijana SABOLOVIĆ-KRAJINA (Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ u Koprivnici)

Zbirka Fistrović u Gradskoj knjižnici u Koprivnici

12:10 — 12:30 Željka ZDELAR (Memorijalna zbirka Jozo Kljaković)

Umjetnički doprinos Joze Kljakovića u emigraciji – Rim i Buenos Aires

12:30 — 12:50 Koraljka KOS JURČEC (Galerija Klovićevi dvori)

Izabrana djela akademskog slikara Josipa Crnoborija nastala u emigraciji u kontekstu
Zbirke umjetničkih djela akademskog slikara Josipa Crnoborija darovane Gradu Zagrebu

12:50 — 13:20 Rasprava i pitanja

Ručak za sudionike

SAŽETCI

prof. dr. sc. **IVO BANAC**

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Važnost istraživanja političke emigracije za hrvatsku povijest druge polovice 20. stoljeća (plenarno izlaganje)

Tema obraća pozornost na dosad gotovo neistraženo polje hrvatske historiografije. Dosad se o emigrantskim temama pisalo s pozicije sjećanja samih protagonista i na prigodničarski način bez dubljih historiografskih uvida. Naglasak će biti stavljen na to da se bez proučavanja emigrantske komponente ne može u potpunosti razumjeti glavna procesa hrvatske povijesti od 1945. do 1990. godine. Najveća važnost emigracije je u tome što je igrala ulogu oporbe tadašnjem režimu u Hrvatskoj, odnosno to što je bila nositelj onih političkih i kulturnih kretanja koji su bili zabranjeni pod komunističkom diktaturom. Posebno će se istaknuti najsnažnije veze i utjecaje koje je održavala hrvatska politička emigracija s reformnim pokretom Hrvatskog proljeća od 1960-ih do njegova sloma u Karadževiću 1971. godine.

dr. sc. **VLATKA LEMIĆ**

Hrvatski državni arhiv, Zagreb

Gradivo za istraživanje iseljništva u Hrvatskom državnom arhivu na primjeru *Vodiča kroz iseljništvo*

Bavljenje svakom temom i područjem ljudskog djelovanja započinje i temelji se na dugotrajnom i obimnom istraživanju arhivskih izvora i literature, koji su i nezamjenjivi izvor za proučavanje i razumijevanje hrvatskog iseljništva. Složenost i opseg arhivskih izvora prikazat će se na primjeru višegodišnjeg izdavačkog programa HDA izrade tematskog vodiča o gradivu iseljništva koji je dovršen 2015. Ovaj *Vodič* na 812 stranica donosi iscrpne podatke za ukupno 164 fonda i zbirke, 179 bibliotečnih jedinica te dopunske izvore iskazane u dvije skupine: Dopunski fondovi i zbirke i Izvori i bibliografija, s podacima o izvorima u domaćim, a dijelom i stranim arhivima i drugim baštinskim ustanovama. Prikazom *Vodiča* i relevantnog arhivskog gradiva, posebno onog iz razdoblja 1945. – 1990., želi se istaknuti istraživački potencijali i važnost evidentiranja i zaštite arhivskoga gradiva, od tijela državnih i

javnih službi koje se čuva u arhivima, do udruga, organizacija, osobnih fondova i ostavština i različitih zbirki za sustavno istraživanje iseljeničkih tema.

dr. sc. **Željka LOVRENČIĆ**

Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

Zbirka inozemne Croatice u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu

Autorica će izložiti postanak, razvoj i djelatnost Zbirke inozemne Croatice koja se nalazi u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Navodeći konkretne primjere, govorit će o njezinoj podjeli na njezina tri organizacijska dijela. Tako će predstaviti njezin prvi dio pod naslovom „Hrvatska knjiga u inozemstvu“ koja obuhvaća djela hrvatskih autora tiskana izvan granica Hrvatske i djela stranih autora čija su tema (ili u kojima se spominju) Hrvati i Hrvatska. Također će iznijeti pregled drugog i trećeg dijela zbirke koji se tiču „Iseljeničkih knjiga“ i „Tiska hrvatskih manjina“. Na kraju će izlaganja nešto reći i o promidžbi Zbirke koja se vrši putem javnih tribina.

Prof. **Martina JURČIĆ**

Knjižnica Hrvatskog instituta za povijest, Zagreb

Zbirka knjiga Jere Jareba na Hrvatskom institutu za povijest

U sastavu Knjižnice Hrvatskog instituta za povijest nalazi se Zbirka Jere Jareba (američkog i hrvatskog povjesničara, rođ. 1922. g.) koja je posredstvom dr. sc. Marija Jareba krajem devedesetih godina 20. stoljeća bila donirana Institutu. Opus zbirke čini preko 4500 knjiga, časopisa i raznih brošura na hrvatskom, engleskom, njemačkom i talijanskom jeziku. Posebna zanimljivost su brojna emigrantska izdanja knjiga, časopisa i brošura izdanih u SAD-u.

dr. sc. Dijana **SABOLOVIĆ-KRAJINA**
Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, Koprivnica

Zbirka Fistrović u Gradskoj knjižnici u Koprivnici

Autorica će u svom izlaganju prvo izložiti povijest zbirke, kako se ona skupljala i kako je završila u Gradskoj knjižnici u Koprivnici. U spomenu sadržaja istaknut će se najvažniji primjerci zbirke. U pogledu njezine stručne obrade, smještaja i korištenja zbirke bit će govora i o načinu kako se ona promovira od ustanove koja je čuva. Poseban naglasak staviti će se na probleme vezane uz nedostatak prostora kako bi zbirka Fistrović bila što uočljivija korisnicima, kao i na neiskorištene potencijale same zbirke.

prof. **Željka ZDELAR**

Memorijalna zbirka Joze Kljakovića, Zagreb

Umjetnički doprinos Joze Kljakovića u emigraciji – Rim i Buenos Aires

Nakon izlaska iz pritvora 1943. godine, Jozo Kljaković odlazi u Rim. Njegov život i rad vezani su uz boravak u Papinskom hrvatskom zavodu sv. Jeronima u dva ciklusa : 1943. – 1947. godine i 1954. – 1968. godine, gdje je ostvario monumentalan friz mozaika iz hrvatske političke povijesti na fasadi Zavoda. Između toga (1947. – 1968. godine) odigrala se je njegova argentinska faza u Buenos Airesu, gdje je ostvario dvije zapažene samostalne izložbe u prestižnom izložbenom salonu – „Galeria Muller“ u glavnome gradu Argentine.

mr.sc. **Koraljka KOS JURČEC**

Galerija Klovićevi dvori, Zagreb

Izabrana djela akademskog slikara Josipa Crnoborija nastala u emigraciji u kontekstu Zbirke umjetničkih djela akademskog slikara Josipa Crnoborija darovane Gradu Zagrebu

U sklopu radionice projekta COURAGE Hrvatskog instituta za povijest autorica predstavlja izabrana umjetnička djela akademskog slikara Josipa Crnoborija nastala u razdoblju od 1947. do 1998., odnosno

od odlaska u emigraciju do povratka u domovinu. Slikar je poslije diplome na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti živio i radio u Italiji, Argentini i Sjedinjenim Američkim Državama, a hrvatska povijest umjetnosti njegovu opusu nije poklonila veću pozornost. Životopis slikara pratit će izbor iz hemerotečne građe što se čuva i obrađuje vezano uz Zbirku umjetničkih djela akademskog slikara Josipa Crnoborija koje je vlasnik Grad Zagreb, a kojom upravlja Galerija Klovićevi dvori. Svrha radionice poticanje je kritičke valorizacije Crnoborijeva likovnog stvaralaštva uz osvrt na izbor građe iz privatne dokumentacije slikara. Prisjetit ćemo se i njegovih prijatelja i suradnika iz emigrantskih dana putem ilustracija za „Hrvatsku reviju“. Istom prigodom predstaviti ćemo dva objavljena znanstvena rada o Crnoborijevim portretima i crtežima što analiziraju, kronološki obrađuju i kontekstualiziraju najkvalitetnije dijelove njegova opusa, što čine dio spomenute Zbirke.

IZJAVA O ODRICANJU ODGOVORNOSTI

Projekt je financiran kroz pomoć Europske komisije. Ova publikacija sadrži isključivo mišljenje njezina autora. Europska komisija nije odgovorna za upotrebu informacija koje sadrži ova publikacija.